

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี" ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๒๒ รูป มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๕ สรุปผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge)

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด มีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๑๒๒)		
สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. สถานภาพ		
สามเณร	๘๑	๖๖.๔
พระภิกษุ	๔๑	๓๓.๖
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๘๐	๖๕.๖
๒๐ – ๓๐ ปี	๑๘	๑๔.๘
๓๑ – ๔๐ ปี	๑๕	๑๒.๒
๔๑ – ๕๐ ปี	๙	๗.๔
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐
๓. พรรษา		
๑ – ๕ พรรษา	๒๕	๒๐.๕
๖ – ๑๐ พรรษา	๑๐	๘.๒
๑๑ – ๑๕ พรรษา	๘	๖.๖
๑๖ – ๒๐ พรรษา	๕	๔.๑
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๖	๔.๙
อื่นๆ	๖๘	๕๕.๗
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

(n = ๑๒๒)		
สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๔. วุฒิการศึกษาสายสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๐๒	๘๓.๖
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรี	๑๕	๑๒.๓
ปริญญาโท	๕	๔.๑
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐
๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๒๗	๒๒.๒
นักธรรมชั้นโท	๕๒	๔๒.๖
นักธรรมชั้นเอก	๔๓	๓๕.๒
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐
๖. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม		
ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	๔๖	๓๗.๗
ป.ธ. ๔ - ๖	๔๗	๓๘.๕
ป.ธ. ๗ - ๙	๒๐	๑๖.๔
อื่นๆ	๙	๗.๔
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐
๗. ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด		
๑ - ๕ ปี	๙๐	๗๓.๘
๖ - ๑๐ ปี	๑๗	๑๓.๙
๑๑ - ๑๕ ปี	๖	๔.๙
๑๖ - ขึ้นไป	๙	๗.๔
รวม	๑๒๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง
สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม วุฒิการศึกษาแผนก
บาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ดังนี้

สถานภาพ นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นสามเณร จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๔ รองลงมามีสถานภาพเป็นพระสงฆ์ จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๖

อายุ นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๘๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๖ รองลงมามีอายุ ๒๐ – ๓๐ ปี ปี จำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ รองลงมามีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี ปี จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒ สุดท้ายมีอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี ปีขึ้นไป จำนวน ๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔

พรรษา นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีพรรษา อื่นๆ จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๗ รองลงมา มีพรรษา ๑ – ๕ พรรษา จำนวน ๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕ รองลงมา มีพรรษา ๖ – ๑๐ พรรษา พรรษา จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๒ สุดท้ายมีพรรษา ๑๖ – ๒๐ พรรษา จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๑

วุฒิกศศึกษาสามัญ นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๖ รองลงมามีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๓ และสุดท้ายมีวุฒิปริญญาโท จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๑

วุฒิกศศึกษาทางธรรม นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒินักธรรมชั้นโท จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๖ รองลงมา มีวุฒินักธรรมชั้นเอก จำนวน ๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒ สุดท้ายมีวุฒินักธรรมชั้นตรี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒

วุฒิกศศึกษาเปรียญธรรม นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มี ป.ธ. ๔ – ๖ จำนวน ๔๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕ รองลงมา ประโยค ๑-๒ – ป.ธ. ๓ จำนวน ๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๗ รองลงมา ป.ธ. ๗ - ๙ จำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔ สุดท้าย อื่นๆ จำนวน ๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔

ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะเวลา ๑ – ๕ ปี จำนวน ๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๘ รองลงมามีระยะเวลา ๖ – ๑๐ ปี จำนวน ๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙ รองลงมามีระยะเวลา ๑๖ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ สุดท้ายมีระยะเวลา ๑๑ – ๑๕ ปี จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๙

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี สามารถวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ด้าน ที่	การจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ระดับประสิทธิผล		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๓.๘๘	๐.๖๔๓	มาก
๒	ด้านหลักสูตร	๓.๙๓	๐.๖๗๓	มาก
๓	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๒	๐.๖๖๑	มาก
๔	ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๗๑	๐.๗๕๑	มาก
๕	ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๐๘	๐.๕๗๘	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๗๐	๐.๕๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = ๐.๕๒๓) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๓$, S.D. = ๐.๖๗๓) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D. = ๐.๖๖๑) และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๐๘$, S.D. = ๐.๕๗๘)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน

(n = ๑๒๒ รูป)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับประสิทธิผล		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	ภูมิทัศน์รอบ ๆ สำนักเรียนของท่านมีความร่มรื่นเอื้อต่อการเรียนการสอน	๓.๙๑	๐.๙๖๒	มาก
๒	การจัดห้องเรียนสำนักเรียนของท่าน มีส่วนส่งเสริมและเป็นแรงกระตุ้นในการเรียนการสอน	๓.๙๘	๐.๘๓๘	มาก
๓	อาคาร ห้องเรียนสำนักเรียนของท่าน มีความสะอาดโอโล่ง เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนการสอน	๓.๘๔	๐.๙๗๙	มาก
๔	บรรยากาศรอบๆ ห้องเรียน และในห้องเรียน สำนักเรียนของท่านมีความสงบ เหมาะสมแก่การเรียนการสอน	๓.๗๕	๐.๘๖๕	มาก
๕	อาคาร ห้องเรียน สำนักเรียนของท่านมีความเพียงพอต่อการเรียนการสอน	๔.๐๒	๐.๘๗๒	มาก
๖	อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในสำนักเรียนมีความเพียงพอต่อความต้องการ	๓.๗๖	๐.๙๕๔	มาก
ภาพรวม		๓.๘๘	๐.๖๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D. = ๐.๖๔๓) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี อาคาร ห้องเรียน สำนักเรียนของท่านมีความเพียงพอต่อการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D. = ๐.๘๗๒) รองลงมา คือ การจัดห้องเรียนสำนักเรียนของท่าน มีส่วนส่งเสริมและเป็นแรงกระตุ้นในการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D. = ๐.๘๓๘) และบรรยากาศรอบๆ ห้องเรียน และในห้องเรียนสำนักเรียนของท่านมีความสงบ เหมาะสมแก่การเรียนการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๘๖๕)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านหลักสูตร

(n = ๑๒๒ รูป)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับประสิทธิผล		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	ท่านทราบวัตถุประสงค์หลักของการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๓.๙๓	๐.๙๗๗	มาก
๒	ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดแผนการสอนและ	๓.๙๔	๐.๘๓๖	มาก
๓	ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน			
๔	หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเหมาะสมกับพระภิกษุสามเณร	๓.๘๙	๐.๙๐๒	มาก
๕	หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม	๓.๘๗	๐.๙๑๘	มาก
๖	หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	๓.๙๓	๐.๙๕๑	มาก
๗	หลักสูตรที่เรียนอยู่ในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกัน	๔.๐๐	๐.๙๖๒	มาก
ภาพรวม		๓.๙๓	๐.๖๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$ S.D.= ๐.๖๗๓) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี หลักสูตรที่เรียนอยู่ในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = ๐.๙๖๒) รองลงมา คือ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดแผนการสอนและประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๘๓๖) และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๗$, S.D. = ๐.๙๑๘)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

(n = ๑๒๒ รูป)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับประสิทธิผล		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	สำนักเรียนของท่าน มีการจัดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน	๔.๐๔	๐.๙๕๗	มาก
๒	สำนักเรียนของท่าน มีการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ใช้ ในการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนสู่ผู้เรียน	๔.๐๒	๑.๐๐๐	มาก
๓	สำนักเรียนของท่าน มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เน้นการท่องจำเป็นหลัก	๔.๑๓	๐.๙๙๕	มาก
๔	ผู้บริหาร-ผู้สอน-ผู้เรียน สำนักเรียนของท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๔.๐๒	๐.๙๐๙	มาก
๕	สำนักเรียนของท่าน มีการเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นครูเป็นศูนย์กลาง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย	๓.๗๔	๐.๙๙๔	มาก
๖	สำนักเรียนของท่าน มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูผู้สอน	๓.๙๒	๐.๖๖๑	มาก
ภาพรวม		๓.๖๐	๑.๐๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D.= ๑.๐๖๕) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักเรียนของท่าน มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เน้นการท่องจำเป็นหลัก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๙๙๕) รองลงมา คือ สำนักเรียนของท่าน มีการจัดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D. = ๐.๙๕๗) และสำนักเรียนของท่าน มีการเรียนการสอนในปัจจุบัน เน้นครูเป็นศูนย์กลาง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๙๙๔)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน

(n = ๑๒๒ รูป)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับประสิทธิผล		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	สำนักเรียนของท่าน มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนตามเนื้อหาอย่างเหมาะสม	๓.๗๖	๑.๐๖๘	มาก
๒	ครูมีสื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน	๓.๕๗	๐.๙๕๓	มาก
๓	สำนักเรียนของท่าน มีการประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนการสอนบาลี	๓.๗๘	๑.๐๔๙	มาก
๔	สำนักเรียนของท่าน มีการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยในการเรียนการสอนเพื่อเตรียมตัวสอบสนามหลวง	๓.๖๙	๑.๐๘๔	มาก
๕	สำนักเรียนของท่าน มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น	๓.๖๖	๑.๐๘๙	มาก
๖	สำนักเรียนของท่าน มีการนำสื่อตามสภาพจริงมาช่วยในการเรียนการสอนบาลี	๓.๗๐	๑.๐๔๔	มาก
๗	สำนักเรียนของท่าน มีการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยในการผลิตสื่อสำหรับการเรียนการสอนบาลี	๓.๗๙	๐.๙๘๑	มาก
ภาพรวม		๓.๗๑	๐.๗๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๗๕๑) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักเรียนของท่าน มีการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยในการผลิตสื่อสำหรับการเรียนการสอนบาลี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๙๘๑) รองลงมา คือ สำนักเรียนของท่าน มีการประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนการสอนบาลี ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๑.๐๔๙) และ ครูมีสื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๕๗$, S.D. = ๐.๙๕๓)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล

(n = ๑๒๒ รูป)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับประสิทธิผล		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	สำนักเรียนของท่าน มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๖๙	๐.๙๗๑	มาก
๒	สำนักเรียนของท่าน มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของนักเรียน	๓.๕๖	๑.๐๖๑	มาก
๓	สำนักเรียนของท่าน มีการประเมินจากการปฏิบัติ เช่น การบ้าน เป็นต้น	๓.๖๖	๑.๑๑๘	มาก
๔	สำนักเรียนของท่าน มีการประเมินตามสภาพที่เป็นจริง	๓.๙๒	๐.๙๒๓	มาก
๕	สำนักเรียนของท่าน มีการจัดสอบซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน	๓.๖๘	๐.๙๙๘	มาก
๖	สำนักเรียนของท่าน มีการวางแผนกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผล	๓.๗๖	๑.๐๖๘	มาก
ภาพรวม		๓.๗๑	๑.๐๒๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๐๘$, S.D. = ๐.๕๗๘) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักเรียนของท่าน มีการประเมินตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D. = ๐.๙๒๓) รองลงมา คือ สำนักเรียนของท่าน มีการวางแผนกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๑.๐๖๘) และ สำนักเรียนของท่าน มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของนักเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D. = ๑.๐๖๑)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี การทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t – test) และค่าเอฟ (F – test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับการทดสอบ ๐.๐๕ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	สถานภาพ				t	Sig.
	สามเณร (๘๑)		พระสงฆ์ (๔๑)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๓.๙๒	๐.๕๖๘	๓.๗๙	๐.๗๗๓	๑.๐๓๑	๐.๐๘๕
๒. ด้านหลักสูตร	๓.๙๕	๐.๖๔๔	๓.๘๙	๐.๗๓๔	๐.๔๓๕	๐.๔๘๑
๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๕	๐.๖๒๑	๓.๘๗	๐.๗๔๐	๐.๖๐๓	๐.๒๔๓
๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๗๗	๐.๖๘๘	๓.๕๘	๐.๘๕๗	๑.๓๐๔	๐.๑๐๔
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๑๐	๐.๕๔๗	๓.๐๕	๐.๖๓๙	๐.๔๘๗	๐.๓๖๐
ภาพรวม	๓.๗๔	๐.๔๘๘	๓.๖๔	๐.๕๘๕	๑.๐๐๑	๐.๔๓๗

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	อายุ								F	Sig.
	ต่ำกว่า ๒๐ ปี (๘๐)		๒๐ - ๓๐ ปี (๑๘)		๓๑ - ๔๐ ปี (๑๕)		๔๑ - ๕๐ ปี (๙)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๓.๙๓	๐.๕๖๒	๓.๘๔	๐.๖๑๒	๓.๙๗	๐.๗๕๖	๓.๓๑	๐.๙๗๓	๒.๗๐๓*	๐.๐๔๙
๒. ด้านหลักสูตร	๓.๙๖	๐.๖๔๒	๔.๐๓	๐.๕๘๔	๔.๐๓	๐.๘๘๐	๓.๓๐	๐.๔๔๗	๓.๐๙๙*	๐.๐๒๙
๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๖	๐.๖๒๑	๓.๙๖	๐.๖๕๓	๓.๙๑	๐.๗๙๔	๓.๕๗	๐.๘๐๐	๐.๙๓๓	๐.๔๒๗
๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๗๘	๐.๖๘๖	๓.๖๒	๐.๙๘๕	๓.๗๖	๐.๘๓๙	๓.๑๔	๐.๓๗๘	๒.๑๐๒	๐.๑๐๔
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๑๑	๐.๕๕๐	๓.๐๐	๐.๕๒๑	๓.๒๒	๐.๖๔๘	๒.๘๓	๐.๗๙๑	๑.๐๑๗	๐.๓๘๘
ภาพรวม	๓.๗๕	๐.๔๘๕	๓.๖๙	๐.๔๖๔	๓.๗๘	๐.๖๙๗	๓.๒๓	๐.๔๖๖	๒.๘๔๙*	๐.๐๔๐

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน และด้านหลักสูตร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน เมื่อพบว่า มีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๑๐ – ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยภาพรวม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) จำแนกตามอายุ

(n = ๑๒๒ รูป)

อายุ	$\bar{x}$	อายุ			
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี (๘๐)	๒๐ – ๓๐ ปี (๑๘)	๓๑ – ๔๐ ปี (๑๕)	๔๑ – ๕๐ ปี (๙)
		๓.๗๕	๓.๖๙	๓.๗๘	๓.๒๓
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๗๕	-	๐.๐๖	-๐.๐๓	๐.๕๑*
๒๐ – ๓๐ ปี	๓.๖๙	-	-	-๐.๐๙	๐.๔๖*
๓๑ – ๔๐ ปี	๓.๗๘	-	-	-	๐.๕๕*
๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๒๓	-	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรีโดยภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า แตกต่างกันดังนี้

นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี นักเรียนที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน ด้วยวิธี
ผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) จำแนกตามอายุ

(n = ๑๒๒ รูป)

อายุ	$\bar{x}$	อายุ			
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี (๘๐)	๒๐ - ๓๐ ปี (๑๘)	๓๑ - ๔๐ ปี (๑๕)	๔๑ - ๕๐ ปี (๙)
		๓.๙๓	๓.๘๔	๓.๙๗	๓.๓๑
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๙๓	-	๐.๐๙	-๐.๐๔	๐.๖๒*
๒๐ - ๓๐ ปี	๓.๘๔	-	-	-๐.๑๒	๐.๕๓*
๓๑ - ๔๐ ปี	๓.๙๗	-	-	-	๐.๖๕*
๔๑ - ๕๐ ปี	๓.๓๑	-	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของ
นักเรียนต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรีด้าน
สภาพทั่วไปของสำนักเรียน จำแนกตามอายุ พบว่า แตกต่างกันดังนี้

นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี นักเรียนที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด
สุพรรณบุรี มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้านหลักสูตร ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญ
น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) จำแนกตามอายุ

(n = ๑๒๒ รูป)

อายุ	$\bar{x}$	อายุ			
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี (๘๐)	๒๐ - ๓๐ ปี (๑๘)	๓๑ - ๔๐ ปี (๑๕)	๔๑ - ๕๐ ปี (๙)
		๓.๙๖	๔.๐๓	๔.๐๓	๓.๓๐
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๙๖	-	-๐.๐๗	-๐.๐๘	๐.๖๖*
๒๐ - ๓๐ ปี	๔.๐๓	-	-	-๐.๐๐	๐.๗๓*
๓๑ - ๔๐ ปี	๔.๐๓	-	-	-	๐.๗๔*
๔๑ - ๕๐ ปี	๓.๓๐	-	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของ
นักเรียนต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรีด้าน
หลักสูตร จำแนกตามอายุ พบว่า แตกต่างกันดังนี้

นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี นักเรียนที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด
สุพรรณบุรี มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีพรชษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามพรชษา โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนก บาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	พรรษา												F	Sig.
	๑ - ๕ พรรษา (๒๕)		๖ - ๑๐ พรรษา (๑๐)		๑๑ - ๑๕ พรรษา (๓๑)		๑๖ - ๒๐ พรรษา (๕)		๒๑ พรรษาขึ้นไป (๖)		อื่นๆ (๖๘)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑.ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๔.๐๑	๐.๖๕๙	๓.๙๕	๐.๕๓๓	๓.๘๕	๐.๖๒๖	๓.๑๐	๑.๓๒๑	๓.๗๒	๐.๔๔๓	๓.๘๙	๐.๕๘๓	๑.๘๒๖	๐.๑๑๓
๒.ด้านหลักสูตร	๔.๑๔	๐.๕๕๐	๔.๑๒	๐.๖๙๐	๓.๖๗	๐.๖๙๖	๓.๘๐	๑.๐๖๓	๓.๓๑	๐.๓๐๖	๓.๙๒	๐.๖๗๔	๒.๐๔๗	๐.๐๗๗
๓.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๙	๐.๖๖๗	๔.๒๕	๐.๖๘๖	๓.๙๔	๐.๘๕๐	๓.๕๐	๐.๙๑๓	๓.๖๑	๐.๔๗๙	๓.๙๑	๐.๖๒๑	๑.๒๒๘	๐.๓๐๑
๔.ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๖๑	๑.๐๐๗	๓.๘๙	๐.๘๒๑	๔.๑๑	๐.๕๐๕	๓.๕๔	๐.๗๗๙	๓.๑๙	๐.๓๕๘	๓.๗๒	๐.๖๖๒	๑.๒๘๘	๐.๒๗๔
๕.ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๐๙	๐.๕๗๑	๓.๓๕	๐.๕๑๒	๓.๐๘	๐.๖๐๔	๒.๕๓	๐.๘๐๓	๓.๑๙	๐.๕๖๒	๓.๐๗	๐.๕๖๒	๑.๔๐๕	๐.๒๒๘
ภาพรวม	๓.๗๗	๐.๕๒๕	๓.๙๑	๐.๕๖๐	๓.๗๓	๐.๕๗๐	๓.๓๐	๐.๘๔๙	๓.๔๐	๐.๑๒๘	๓.๗๐	๐.๔๙๖	๑.๔๑๙	๐.๒๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามพรชษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีระดับการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามระดับการศึกษาสามัญ โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนก บาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับการศึกษาสามัญ						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๐๒)		ปริญญาตรีหรือ เทียบเท่าปริญญาตรี (๑๕)		ปริญญาโท (๕)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๓.๘๙	๐.๖๕๕	๓.๘๒	๐.๖๔๗	๓.๘๗	๐.๔๖๒	๐.๐๖๓	๐.๙๓๙
๒.ด้านหลักสูตร	๓.๙๖	๐.๖๕๖	๓.๗๒	๐.๗๗๑	๓.๘๗	๐.๗๕๘	๐.๘๔๑	๐.๔๓๔
๓.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๒	๐.๖๖๙	๓.๘๑	๐.๖๑๔	๔.๒๗	๐.๖๕๒	๐.๘๘๘	๐.๔๑๔
๔.ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๗๔	๐.๗๓๕	๓.๔๘	๐.๘๔๕	๓.๗๗	๐.๘๒๔	๐.๘๐๕	๐.๔๕๐
๕.ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๑๒	๐.๕๖๖	๒.๘๖	๐.๕๕๙	๒.๙๗	๐.๘๒๐	๑.๕๓๕	๐.๒๒๐
ภาพรวม	๓.๗๓	๐.๕๑๙	๓.๕๔	๐.๕๓๐	๓.๗๕	๐.๖๐๗	๐.๘๗๑	๐.๔๒๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามระดับการศึกษาแผนกธรรม โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนก บาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับการศึกษาแผนกธรรม						F	Sig.
	นักธรรมตรี (๒๗)		นักธรรมโท (๕๒)		นักธรรมเอก (๔๓)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๔.๐๑	๐.๕๒๕	๓.๗๑	๐.๗๔๗	๓.๙๙	๐.๕๓๖	๒.๙๙๐	๐.๐๕๔
๒. ด้านหลักสูตร	๔.๐๔	๐.๖๒๑	๓.๘๐	๐.๗๑๓	๔.๐๑	๐.๖๔๓	๑.๖๓๗	๐.๑๙๙
๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๔.๐๗	๐.๕๔๔	๓.๘๑	๐.๗๒๔	๓.๙๗	๐.๖๔๐	๑.๔๖๙	๐.๒๓๔
๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๘๗	๐.๖๔๑	๓.๖๓	๐.๗๖๐	๓.๖๙	๐.๘๐๒	๐.๙๔๕	๐.๓๙๑
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๒๖	๐.๕๕๙	๓.๐๒	๐.๕๗๗	๓.๐๕	๐.๕๘๑	๑.๖๒๖	๐.๒๐๑
ภาพรวม	๓.๘๕	๐.๔๗๑	๓.๖๐	๐.๕๔๗	๓.๗๔	๐.๕๐๖	๒.๓๓๘	๐.๑๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามระดับการศึกษาแผนกธรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแผนกบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี โดยภาพรวม

(n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	วุฒิการศึกษาแผนกบาลี								F	Sig.
	ประโยค ๑-๒ – ป.ธ. ๓ (๔๖)		ป.ธ. ๔ - ๖ (๔๗)		ป.ธ. ๗ - ๙ (๖๐)		อื่นๆ (๙)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๓.๘๘	๐.๖๑๓	๔.๐๒	๐.๕๔๐	๓.๖๙	๐.๘๔๐	๓.๕๔	๐.๖๗๖	๒.๒๔๕	๐.๐๘๗
๒. ด้านหลักสูตร	๓.๘๗	๐.๖๗๗	๔.๐๘	๐.๖๗๓	๓.๘๑	๐.๖๔๗	๓.๗๐	๐.๖๔๔	๑.๕๑๐	๐.๒๑๖
๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๘๗	๐.๖๕๐	๔.๐๔	๐.๖๔๐	๓.๗๒	๐.๗๒๘	๔.๐๙	๐.๖๑๙	๑.๔๕๙	๐.๒๒๙
๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๗๑	๐.๖๖๐	๓.๘๖	๐.๗๓๙	๓.๓๖	๐.๙๐๓	๓.๖๓	๐.๗๔๓	๒.๑๕๖	๐.๐๙๗
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๐๕	๐.๕๗๒	๓.๒๓	๐.๕๔๒	๒.๘๓	๐.๖๐๐	๓.๐๖	๐.๖๐๗	๒.๔๖๗	๐.๐๖๖
ภาพรวม	๓.๖๗	๐.๕๒๐	๓.๘๕	๐.๕๐๙	๓.๔๘	๐.๕๒๙	๓.๖๐	๐.๔๔๔	๒.๖๔๗	๐.๐๕๒

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๗ นักเรียนที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด โดยภาพรวม (n = ๑๒๒ รูป)

ประสิทธิผลของการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนก บาลีจังหวัดสุพรรณบุรี	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด								F	Sig.
	๑-๕ ปี (๙๐)		๖-๑๐ ปี (๑๗)		๑๑-๑๕ ปี (๖)		๑๖ ปีขึ้นไป (๙)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน	๓.๙๒	๐.๕๗๙	๓.๗๔	๐.๖๑๐	๓.๐๐	๑.๑๐๑	๔.๓๓	๐.๔๐๐	๖.๓๕๘**	๐.๐๐๐
๒. ด้านหลักสูตร	๓.๙๖	๐.๖๕๖	๓.๘๔	๐.๖๓๖	๓.๔๔	๐.๗๙๓	๔.๑๓	๐.๗๘๑	๑.๔๕๙	๐.๒๒๙
๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๒	๐.๖๓๙	๓.๘๗	๐.๕๖๗	๓.๖๑	๑.๐๖๘	๔.๒๖	๐.๗๑๓	๑.๒๖๒	๐.๒๙๑
๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๗๐	๐.๗๓๓	๓.๔๗	๐.๗๔๕	๓.๗๖	๐.๘๘๘	๔.๑๗	๐.๗๕๙	๑.๗๗๓	๐.๑๕๖
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๐๙	๐.๕๕๐	๓.๐๔	๐.๖๒๒	๒.๖๗	๐.๕๙๖	๓.๓๗	๐.๖๗๖	๑.๘๕๙	๐.๑๔๐
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๕๐๖	๓.๕๙	๐.๓๗๖	๓.๓๐	๐.๗๕๘	๔.๐๕	๐.๕๙๐	๒.๙๗๓*	๐.๐๓๕

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่า นักเรียนที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนในด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพบว่า มีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๑๘ - ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยภาพรวม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) จำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๑๒๒ รูป)

ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด	$\bar{x}$	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด			
		๑-๕ ปี (๙๐)	๖-๑๐ ปี (๑๗)	๑๑-๑๕ ปี (๖)	๑๖ ปีขึ้นไป (๙)
		๓.๙๒	๓.๗๔	๓.๐๐	๔.๓๐
๑-๕ ปี	๓.๙๒	-	๐.๑๓	๐.๔๒	-๐.๓๔
๖-๑๐ ปี	๓.๗๔	-	-	๐.๓๐	-๐.๔๖*
๑๑-๑๕ ปี	๓.๐๐	-	-	-	-๐.๗๖*
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๓๘	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นนักเรียนต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมจำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า แตกต่างกันดังนี้

นักเรียนที่มีระยะเวลาสังกัดภายในวัด ๖-๑๐ ปี ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี น้อยกว่า นักเรียนที่มีระยะเวลาสังกัดภายในวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) จำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๑๒๒ รูป)

ระยะเวลาที่สังกัด อยู่ภายในวัด	$\bar{x}$	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด			
		๑-๕ ปี (๙๐)	๖-๑๐ ปี (๑๗)	๑๑-๑๕ ปี (๖)	๑๖ ปีขึ้นไป (๙)
		๓.๙๒	๓.๗๔	๓.๐๐	๔.๓๓
๑-๕ ปี	๓.๙๒	-	๐.๑๘	๐.๙๒	-๐.๔๒*
๖-๑๐ ปี	๓.๗๔	-	-	๐.๗๔	-๐.๖๐*
๑๑-๑๕ ปี	๓.๐๐	-	-	-	-๑.๓๓*
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๓๓	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นนักเรียนต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน จำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า แตกต่างกันดังนี้

นักเรียนที่มีระยะเวลาสังกัดภายในวัด ๑-๕ ปี ๖-๑๐ ปี ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี น้อยกว่านักเรียนที่มีระยะเวลาสังกัดภายในวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๗ รายละเอียด
 ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๒๐ สรุปโดยภาพรวมการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ตามสมมติฐานที่ ๑ - ๗

สถานภาพ ส่วนบุคคล	ด้านสภาพทั่วไป ของสำนักเรียน		ด้านหลักสูตร		ด้านกิจกรรม การเรียนการสอน		ด้านสื่อการเรียน การสอน		ด้านการวัดผล และประเมินผล		โดยภาพรวม	
	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน
๑. สถานภาพ		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๒. อายุ	✓		✓			✓		✓		✓	✓	
๓. พรรษา		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๔. วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๕. วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๖. วุฒิการศึกษาแผนกบาลี		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๗. ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด	✓			✓		✓		✓		✓	✓	

จากตารางที่ ๔.๒๐ สรุปได้ว่าโดยภาพรวม นักเรียนที่มีอายุ และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายใน
วัดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มี สถานภาพ พรรษา วุฒิ
การศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม และวุฒิการศึกษาแผนกบาลี ไม่แตกต่างกัน ซึ่ง
ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านสภาพทั่วไปของนักเรียน นักเรียนที่มีอายุ และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด สุพรรณบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มี สถานภาพ พรธชา วุฒิ การศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม และวุฒิการศึกษาแผนกบาลี ไม่แตกต่างกัน ซึ่ง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านหลักสูตร นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มี สถานภาพ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนที่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ
วุฒิมัธยมศึกษาแผนกมัธยมศึกษา วุฒิมัธยมศึกษาแผนกบาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด
สุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านสื่อการเรียนการสอน นักเรียนที่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการวัดผลและประเมินผล นักเรียนที่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ
วุฒิมัธยมศึกษาแผนกมัธยมศึกษา วุฒิมัธยมศึกษาแผนกบาลี และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด
สุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน ๒.ด้านหลักสูตร ๓.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๔.ด้านสื่อการเรียนการสอน และ ๕.ด้านการวัดผลและประเมินผล พบผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน

ลำดับที่	ปัญหา อุปสรรค	ความถี่
๑	มีสำนักเรียนน้อย	๒๙
๒	ผู้เรียนบาลีและผู้สอนต้องอาศัยความจำและความเข้าใจ	๒๑
๓	นักเรียนที่มีอยู่ขาดคุณภาพ	๑๗
๔	บุคคลผู้ที่จะเข้ามาศึกษาภาษาบาลีมีน้อย	๑๒

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับมีสำนักเรียนน้อยจนถึงน้อยมาก อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๙ รูป รองลงมา คือ การศึกษาบาลีเป็นของยากลำบากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องอาศัยความจำและความเข้าใจ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ รูป นักเรียนที่มีอยู่ก็ไม่มีคุณภาพ อยู่ในลำดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๗ รูป และบุคคลผู้ที่จะเข้ามาศึกษาภาษาบาลีมีน้อยมาก อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๑๒ รูป

ตารางที่ ๔.๒๒ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านหลักสูตร

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑	ส่งเสริม และสนับสนุนให้เปิดสำนักเรียนเพิ่มขึ้น	๑๙
๒	ส่งเสริม การท่องเที่ยวแบบบาลี ไวยากรณ์	๑๒
๓	จัดอบรมเพิ่มเติม	๙
๔	สนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อเป็นแรงจูงใจ	๗

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นด้านหลักสูตร พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับหลักสูตรหรือธรรมะนั้น ค่อนข้างที่จะเน้นเฉพาะความจำเป็นหลักสูตรที่เน้นความจำใครจำได้ก็สอบได้ ใครจำไม่ได้ก็สอบไม่ได้ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๑๙ รูป รองลงมา คือ ต้องปรับปรุงหลักสูตรใหม่ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนการใช้ภาษาที่เป็นปัจจุบันเน้นความเข้าใจให้สามารถนำไปใช้ได้จริง อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๒ รูป การแปลก็ไม่ควรยึดติดไวยากรณ์มากเกินไปโดยเฉพาะวิชาแปลมคธเป็นไทย ที่แปลโดยพยัญชนะไม่ต้องถึงกับแปลออกไวยากรณ์มากนัก อยู่ในลำดับที่ ๓ มีจำนวน ๙ รูป และเจ้าคณะทุกระดับชั้นควรให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษานักธรรม-บาลีให้มากกว่านี้ อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๗ รูป

ตารางที่ ๔.๒๓ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ลำดับที่	ปัญหา อุปสรรค	ความถี่
๑	ต้นทุนที่จัดการเรียนการสอนวิชาบาลี ในต่างจังหวัดมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย เพราะการเรียนบาลีต้องใช้ต้นทุนที่ค่อนข้างสูง	๒๓
๒	สภาพแวดล้อมของแต่ละสำนักเรียนไม่เหมือนกัน จึงทำให้ตารางกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละสำนักไม่เหมือนกันไปด้วย	๑๕
๓	เอกสารประกอบการเรียนการสอนยังไม่เพียงพอ และสำนวนเก่าเข้าใจยาก	๑๐
๔	การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเรียนง่ายกว่า จบแล้วมีรายได้ดี ทำให้ภิกษุ สามเณร หันมาศึกษาแผนกสามัญมากกว่าแผนกบาลี	๘

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับต้นทุนที่จัดการเรียนการสอนวิชาบาลี ในต่างจังหวัดมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย เพราะการเรียนบาลีต้องใช้ต้นทุนที่ค่อนข้างสูง อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๓ รูป รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมของแต่ละสำนักเรียนไม่เหมือนกัน จึงทำให้ตารางกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละสำนักไม่เหมือนกันไปด้วย อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๕ รูป ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ และให้ความช่วยเหลือกระบวนการต่างๆ จะดำเนินต่อไปได้ด้วยดี อยู่ในลำดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๐ รูป และปริยัติสามัญนั้นเรียนง่ายรายได้ดี มีต้นทุนสูงซึ่งเป็นรายได้ อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๘ รูป

ตารางที่ ๔.๒๔ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑	จัดหาสื่อการเรียนการสอนบาลี เพิ่มและสมควรจัดสร้างห้องสมุด	๓๑
๒	ให้เจ้าคณะผู้ปกครองจัดปฐมนิเทศ นักศึกษาก่อนเปิดภาคการเรียนการสอน เพื่อที่จะให้การเรียนการสอนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน	๒๓
๓	สำนักเรียนควรจัดหาและผลิตสื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น และปรับสำนวนให้เข้าใจง่าย	๑๔
๔	สนับสนุน ให้เห็นคุณค่าภาษาบาลี และมอบรางวัลให้ผู้สอบบาลีได้เพื่อเป็นกำลังใจ	๖

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับสำนักเรียนต่างจังหวัดมีสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอหรือบางสำนักเรียนไม่มีเลย อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๑ รูป รองลงมา คือ ปัจจุบันหนังสือคู่มือเสริมการเรียนการสอนมีน้อยสมควรให้มีห้องสมุดสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมในแต่ละสำนักเรียน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๓ รูป ควรผลิตเอกสารและตำราประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้นหรือให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนและต้องปรับสำนวนให้เข้าใจง่าย น่าอ่าน อยู่ในลำดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๔ รูป และหนังสือคู่มือซึ่งเป็นที่สนใจของนักเรียนราคาสูง ทำให้นักเรียนเองไม่มีกำลังที่จะซื้อ อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๖ รูป

ตารางที่ ๔.๒๕ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑	เมื่อนักเรียนสอบได้ควรมีการให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่นักเรียน	๑๒
๒	ผู้สอนควรออกแบบฝึกหัดให้ทำแล้วตรวจ และทำบ่อยๆ เพื่อเป็นการฝึกความจำ และทดสอบย่อยเรื่อยๆ	๙
๓	การสอบแต่ละครั้งคณะกรรมการค่อนข้างเข้มและข้อสอบค่อนข้างยากทำให้นักเรียนสอบได้น้อยมาก	๗
๔	ผลการเรียนจะเกิดมีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้นั้น ต้องเข้าใจกันระหว่างครูกับครูด้วยกัน	๔

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับเมื่อนักเรียนสอบได้ควรมีการให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่นักเรียน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๑๒ รูป รองลงมา คือ ผู้สอนควรออกแบบฝึกหัดให้ทำแล้วตรวจ และทำบ่อยๆ เพื่อเป็นการฝึกความจำ และทดสอบย่อยเรื่อยๆ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๙ รูป การสอบแต่ละครั้งคณะกรรมการค่อนข้างเข้มและข้อสอบค่อนข้างยากทำให้นักเรียนสอบได้น้อยมาก อยู่ในลำดับที่ ๓ มีจำนวน ๗ รูป และผลการเรียนจะเกิดมีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้นั้น ต้องเข้าใจกันระหว่างครูกับครูด้วยกัน อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๔ รูป

๔.๕ สรุปผลสัมภาษณ์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๗ รูป ดังนี้

๑. พระครูโกศลธรรมานุสิฐ อโสโก (มกรางกูร)	เจ้าสำนักโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๒
๒. พระครูสิริวัฒนวิสุทธิ ทตตชีโว (เสียงแหลม),	เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสองพี่น้อง
๓. พระศรีปริยัติโกศล มหาปณฺโณ (ช่างกลิ้งเหมา)	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑
๔. พระมหากว นาควโร (ศรีบุญเพ็ง)	รองอาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑
๕. พระครูศรีอรรถศาสตร์ มหาอดฺโณ (น้ำทิพย์)	อาจารย์สอนบาลีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งที่ ๑
๖. พระมหาสมโภชน์ สิริจันท (หงส์เวียงจันทร์)	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดป่าเลไลยก์
๗. พระมหาทศพร กิตติวฑฺฒโน (บุญถนอม)	เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพรสวรรค์

ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพทั่วไปสำนักเรียน

สภาพทั่วไปของสำนักเรียน คือ ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีสำนักเรียนน้อยจนถึงน้อยมาก มีครูสอนน้อย เจ้าสำนักเรียนที่สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนมีน้อย พระเถระที่มีตำแหน่งทางการปกครองในระดับสูงไม่ได้สนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจัง แนวทางในการพัฒนา คือ เริ่มที่มหาเถรสมาคม ประกาศให้เป็นวาระแห่งศาสนา มอบนโยบายให้เจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับชั้นสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนทุกๆ อำเภอ^๑ วิชาพระบาลีเป็นวิชาที่สำคัญและมีบทบาทต่อพระพุทธศาสนามากที่สุด เริ่มต้นตั้งแต่คณะโม ตัสสะ เป็นจนถึงอนิจจา วัเต สังขาร ล้วนแต่ต้องใช้ภาษาบาลีทั้งนั้น แต่การศึกษาบาลีเป็นของยากลำบากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องอาศัยความจำและความเข้าใจ ความจำจะมีได้ต้องอาศัยการท่องจำ ต้องมีความจำก่อน ความรู้ความเข้าใจจะตามมาทีหลังจึงกลายเป็นปัญหาให้กับนักเรียน ถ้าจำแบบไม่ได้ก็แปลหนังสือไม่ได้ ความท้อแท้และความเบื่อหน่ายจึงมีแก่นักเรียนเป็น

^๑สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ อโสโก (มกรางกูร), เจ้าสำนักโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๒, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๗.

จำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้นักเรียนเลิกเรียนไปกลางคัน เพราะจดจำแบบเรียนไม่ได้ เมื่อเรียนไม่เข้าใจก็ไม่อยากจะเรียนหันหน้าไปเรียนวิชาอื่นๆ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ตนมากกว่าไม่ต้องท่องจำอย่างนี้^๒ ตัวอาคารเรียนมีพร้อม ครูสอนเพียงพอ เงินที่ใช้ในการดำเนินการเพียงพอไม่มีปัญหาอะไร^๓ สภาพทั่วไปของสำนักเรียนไม่คึกคักเช่นสมัยก่อน มีครูอาจารย์พร้อมแต่นักเรียนน้อยถึงน้อยมาก ไม่มีการแข่งขันในการเรียนในห้องเรียน^๔ สำนักเรียนบาลีที่จะจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลสมัยนี้ต้อง เครื่องครัดในกฎระเบียบ เช่น ให้นักเรียนท่องแบบเรียนให้ได้อย่างแม่นยำ และหมั่นทบทวนอยู่เสมอ ห้ามเล่นสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ไม่ว่าจะเป็นไลน์ เฟสบุ๊ก หรือแม้กระทั่งเกมส์ ทางที่ดีไม่ควรให้มีโทรศัพท์^๕ ปัญหาอุปสรรคในเบื้องต้นคือ ทุกวันนี้บุคคลผู้ที่จะเข้ามาศึกษาภาษาบาลีมีน้อยมาก เนื่องจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในทางโลกถึง ๑๒ ปี ทำให้ผู้ที่จบจะเริ่มศึกษาหาได้ยากแม้สำนักเรียนที่มีศักยภาพในการจัดการศึกษาในด้านนี้ แต่ขาดผู้เรียนก็ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จได้ แนวทางการพัฒนานั้น ถ้าหากมีการเทียบวุฒิการศึกษาในด้านบาลีแล้วในทางโลกที่เหมาะสมอย่างแท้จริงการศึกษาภาษาบาลีก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะมีบุคคลเข้ามาศึกษา^๖ สภาพปัจจุบันมีนักเรียนน้อย นักเรียนที่มีก็ไม่มีคุณภาพ ครูผู้สอนก็ไม่ได้ทุ่มเทในการสอนอย่างจริงจังงบประมาณก็ไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน^๗

๒. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตรเหมาะสมดีในระดับประโยค ๑-๒ ถึง ป.๖. ๘ ส่วน ป.๖. ๙ นั้น หลักสูตรอภีธรรมนั้น ค่อนข้างที่จะเน้นเฉพาะความจำเป็นหลักสูตรที่เน้นความจำใครจำได้ก็สอบได้ ใครจำไม่ได้ก็สอบไม่ได้ แนวทางก็จะต้องปรับหลักสูตรใหม่ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน การใช้ภาษาที่เป็นปัจจุบันเน้น

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสิริวิวัฒน์วิสุทธิ์ ทตฺตชีโว (เสียงแหลม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสองพี่น้อง, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๗.

^๓ สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติโกศล มหาบุญโณ (ช่างกลึงเหมาะ), อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๗.

^๔ สัมภาษณ์ พระมหากว นาควโร (ศรีบุญเพ็ง), รองอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๗.

^๕ สัมภาษณ์ พระครูศรีอรรถศาสตร์ มหาตฺโณ (น้ำทิพย์), อาจารย์สอนบาลีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งที่ ๑, ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ พระมหาสมโภชน์ สิริจินโท (หงษ์เวียงจันทร์), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดป่าเลไลยก์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๗.

^๗ สัมภาษณ์ พระมหาทศพร กิตติวฑฺฒโน (บุญถนอม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพรสวรรค์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๗.

ความเข้าใจให้สามารถนำไปใช้ได้จริง” หลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ เกื้อกูลต่อนักเรียนและครูอาจารย์มากแล้ว แต่ที่สำคัญคือ ทำอย่างไร ที่จะเป็แรงบันดาลใจของนักเรียนให้ขยันท่องแบบ และพยายามทำความเข้าใจในรากศัพท์ภาษาอย่างซัดแจ้ง การเรียนบาลีน่าจะสนุกทั้งครูและนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากๆ แต่ทุกวันนี้มีพระคณาจารย์ผู้เก่งด้านภาษา แต่งตำราไว้มากมายจนนักเรียนไม่ยอมท่องจำเพราะตำราดีทุกเล่ม ผลที่สุดนักเรียนไม่ท่องจำแล้วไปทำความเข้าใจในห้องเรียน ถ้าครูอาจารย์เน้นแบบ เน้นแต่เล่มตำรา ไม่เน้นการสอนการทำความเข้าใจ ผลของการสอบก็ล้มเหลวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นี่คืปัญหาหลักและอุปสรรคของการเรียนการสอนบาลี ปัญหาข้อสอบโดยเฉพาะวิชาแปล ประโยค ๑-๒ และประโยค ๓ มันเหมือนงมเข็มในทะเลเพราะต้องให้จบทุกภาค และเดาใจแม่กลองบาลีไม่ถูกว่าปีนี้จะออกภาคไหน ทั้งครูและนักเรียนต้องทำตัวเหมือนหมอดูเดาไปตลอดทุกปีของการสอบ ถ้าถึงภาคถูกก็เป็นโชคของครูและนักเรียน ถ้าปีไหนถึงไม่ถูกและนักเรียนเรื่องที่จำไม่ได้โดยมากจะสอบตกโดยส่วนใหญ่ นี่คืปัญหาที่น่าขบคิด ทั้งครูและนักเรียนตลอดผู้ทีออกข้อสอบด้วย เพราะข้อสอบอัตตณัย ต้องเอาความเข้าใจของตัวเองมาตอบถ้าเข้าใจผิดก็สอบตก ถ้าเข้าใจก็สอบได้ ถ้ามีการเปิดโอกาสให้ป.ธ. ๖ - ๙ มีวิชาเก็บเหมือน ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๕ ก็จะทำให้การเรียนบาลีมีรสชาติมากกว่านี้” หลักสูตรที่มีอยู่ก็ดีอยู่แล้วควรคงไว้ดังเดิม”^๙ ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบ้างเป็นบางเล่ม บางตอน หลักสูตรที่มีอยู่แล้วควรขัดเกลาใหม่ให้เป็นภาษารวมสมัย เข้าใจง่าย การแปลก็ไม่ควรยึดติดไวยากรณ์มากเกินไปโดยเฉพาะวิชาแปลมคธเป็นไทยที่แปลโดยพยัญชนะไม่ต้องถึงกับแปลออกไวยากรณ์มากนัก”^{๑๐} ในปัจจุบันหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาบาลีนั้นดีอยู่แล้ว”^{๑๑} ในด้านหลักสูตรที่จัดกันมาแต่เดิมนั้น ถือว่าเหมาะสมตามภูมิความรู้ของผู้ศึกษาในชั้นนั้นๆ อยู่แล้ว ซึ่งสามารถทำให้ผู้ศึกษาภาษาบาลีมีความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลีเป็นลำดับไปจนถึงสามารถนำความรู้ไปแปลพระไตรปิฎกได้ ในส่วนของแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ผู้ศึกษาในด้านนี้ทัดเทียมกับฝ่ายโลก ก็ควรที่จะเพิ่มเติมวิชาพื้นฐานของทางโลกเข้าไปด้วย แต่ก็เป็นการยากเพราะการศึกษาภาษาบาลีเป็นวิชาที่ต้องเอาจริงเอาจัง และใช้ความพยายามมาก หากเพิ่มเติมวิชาอื่นเข้าไปในหลักสูตร อาจเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้เรียนและอาจต้องหาบุคลากรเข้ามาช่วยสอนเพิ่มเติม

^๙ สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมานิสฺส อโสโก (มกรางกูร), เจ้าสำนักโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๒, อ้างแล้ว.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัฒนวิสุทธิ์ ทตตชีโว (เสียงแหลม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสองพี่น้อง, อ้างแล้ว.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติโกศล มหาบุญโธ (ช่างกลึงเหมาะ), อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีอรรถศาสตร์ มหาตฺโธ (น้ำทิพย์), อาจารย์สอนบาลีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมหากว นาควโร (ศรีบุญเพ็ง), รองอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

ในส่วนนี้ปัจจุบันผู้ศึกษาสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เปิดให้ศึกษาทั่วไป^{๑๓} เจ้าคณะทุกระดับชั้นควรให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษานักธรรม-บาลีให้มากกว่านี้ แต่ละอำเภอควรมีสำนักเรียนหรือศูนย์หานักเรียนและส่งไปตามสำนักหลักของจังหวัด ซึ่งปัจจุบันก็มีอยู่หลายสำนักอย่างน้อยหนึ่งตำบล หนึ่งนักเรียน และช่วยกันสนับสนุนในส่วนต่างๆ ทั้งโดยส่วนรวมหรือโดยส่วนตัว จึงจะคงการเรียนการสอนให้อยู่ต่อไปได้^{๑๔}

๓. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนภาษาบาลีเป็นการเรียนแปล เป็นภาษาอ่าน และภาษาเขียนไม่มีการแปลแล้วนำมาใช้พูดกัน เพราะฉะนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนจะให้ความสนุกปิสตารเหมือนการเรียนภาษาอังกฤษคงจะไม่ได้ กิจกรรมการเรียนการสอนก็ยังคงเป็นรูปแบบเดิม คือ ซ้อมแปลมาก่อนแล้วแปลให้อาจารย์ฟัง ผิดถูก อาจารย์ก็แก้ไขให้คงไม่มีอะไรต้องปรับ^{๑๕} ต้นทุนที่จัดการเรียนการสอนวิชาบาลี ในต่างจังหวัดมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย เพราะการเรียนบาลีต้องใช้ต้นทุนที่ค่อนข้างสูง เพราะกว่าจะได้มหาแต่ละรูปต้องใช้เวลามากน้อยที่สุดคือสองปี บางรูปต้องรอเวลาถึง สี่ห้าปี ซึ่งค่าใช้จ่ายต้องใช้ทุกวัน แต่ผลที่ได้รับปีละครั้งและก็น้อยเอามากๆซึ่งผิดแปลกกับการเรียนสายสามัญค่าตอบแทนก็มีมากซึ่งความยุ่งยากก็น้อยกว่าการเรียนบาลี ไม่ทราบว่าทางรัฐบาลคิดอย่างไรกับการเรียนบาลี อุปสรรคที่สำคัญมากยากที่จะหลีกเลี่ยงได้สำหรับนักเรียนบาลีก็คือ ปริยัติสามัญนั้นเรียนง่ายรายได้ดี มีต้นทุนสูงซึ่งเป็นรายได้ แต่การเรียนการสอนบาลีเรียนยากต้องใช้เวลานานแต่การสนับสนุนน้อยซึ่งแต่ละสำนักถ้าไม่มีเงินเป็นกองทุนแล้วจะยืนหยัดอยู่ได้ยากทั้งๆที่เป็นวิชาเอกของพระพุทธศาสนา มันก็น่าคิดแต่ก็ได้แต่คิดเท่านั้นเอง ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาหมั่นสมองไหลสำนักเรียนต่างจังหวัด กว่าจะได้มามากมาเป็นเพชรเม็ดงามของสำนักต้องปลูกฝังทั้งความรู้และจิตวิญญาณ หวังจะให้มีโอกาสตอบแทนสำนักบ้าง ก็ต้องถูกกว้านด้วยระบบทุนนิยมเหมือนทางโลกไปเสียแล้วใครต่อใครว่าจิตใจกล้าแกร่ง พอเจอทุนนิยมแล้ววงกันไปตามๆ กัน^{๑๖} ให้เน้นหนักไปในทางท่องเที่ยวแบบ เมื่อนักเรียนไม่ได้แบบจะส่งผลถึงขั้นประโยคสูงสอบไม่ได้เพราะนักเรียน

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมโภชน์ สิริจันโท (หงษ์เวียงจันทร์), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดป่าเลไลยก์, อ่างแล้ว.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระมหาทศพร กิตติวุฒโน (บุญถนอม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพรสวรรค์, อ่างแล้ว.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ อโศโก (มกรางกูร), เจ้าสำนักโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๒, อ่างแล้ว.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิวัฒนาวิสุทธิ์ ทตตชีโว (เสียงแหลม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสองพี่น้อง, อ่างแล้ว.

ไม่มีพื้นฐาน^{๑๗} นักเรียนท่องแบบไวยากรณ์ได้ในชั้นบาลีไวยากรณ์ แปรตามที่อาจารย์กำหนดประโยค ๑-๒ ขึ้นไป มีการเรียนการสอนที่เพียงพอ กระทั่งจบหลักสูตร หากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี เพื่อเกิดการกระตุ้น และจะได้ไม่เบื่อหน่ายในการเรียนแบบเดิมที่ซ้ำซากจำเจ^{๑๘} หลังเลิกเรียนควรให้นักเรียนได้ส่งแบบกับอาจารย์และต้องมีการทดสอบข้อเขียนทุกวัน ส่วนวันพระก็ควรให้หยุดเพื่อให้นักเรียนได้ไม่เครียดเกินไป มีการให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีผลการเรียนดีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนรูปอื่นๆ^{๑๙} สภาพแวดล้อมของแต่ละสำนักเรียนไม่เหมือนกัน จึงทำให้ตารางกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละสำนักไม่เหมือนกันไปด้วย การศึกษาภาคภาษาบาลีต้องมีเวลาอยู่ในห้องเรียนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓ ชั่วโมง นอกเหนือจากนั้นก็ต้องทำการท่องหลักสูตร นับว่าเป็นเรื่องที่หนักมากการมีสันทนาการในแต่ละวันจึงเป็นเรื่องที่สำนักเรียนให้ความสำคัญ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ผ่อนคลาย หากมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแบ่งเวลาผ่อนคลายได้อย่างเหมาะสม ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก^{๒๐} ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ และให้ความช่วยเหลือกระบวนการต่างๆ จะดำเนินต่อไปได้ด้วยดี จัดหาพี่เลี้ยงและครูสอนให้เพียงพอและใกล้ชิดกับนักเรียน มีคนคอยประสานงานให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าใจในเนื้อหาและแหล่งค้นคว้าตำราเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ^{๒๑}

๔. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน

การเรียนภาษาบาลีไม่เหมือนการเรียนวิชาฝ่ายโลกที่ต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ สื่อต่างๆ เข้ามาช่วยถ้าจะมี สื่ออุปกรณ์ก็อาจจะมีเพียงเครื่อง mp 3 ไว้สำหรับฟังการแปลบทวนเท่านั้นก็พอ ส่วนใหญ่ก็จะเน้นการอ่าน และการเขียนเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องปรับปรุงอะไร^{๒๒} ผู้ที่เรียนในสำนักเรียนต่างจังหวัด เพราะอาศัยการอดทนและอดอ้อมตลอดทั้งหล่อหลอมจิตใจ ทั้งครูและนักเรียนให้สันโดษ และมักน้อยอยู่อย่างสมถะ และสอนให้นักเรียนรู้คุณค่าของชีวิตให้มากกว่าค่านิยมแบบต้นทุนสูง ต้อง

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติโกศล มหาบุญโณ (ช่างกลึงเหมาะ), อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีอรุณศาสน์ มหาตตโณ (น้ำทิพย์), อาจารย์สอนบาลีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหากว นาควโร (ศรีบุญเพ็ง), รองอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมโภชน์ สิริจันโท (หงษ์เวียงจันทร์), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดป่าเลไลยก์, อ้างแล้ว.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาทศพร กิตติวฑฒโน (บุญถนอม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพรสวรรค์, อ้างแล้ว.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ อโสโก (มกรางกูร), เจ้าสำนักโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๒, อ้างแล้ว.

ยอมรับกันตามตรงว่าสำนักเรียนบาลีในต่างจังหวัด เปิดทำการเรียนการสอนกันด้วยใจจริง ๆ ถือเอาใจของครูอาจารย์ มาวัดใจของนักเรียน ให้มีความรักความผูกพัน กับสำนักที่ให้ความรู้แก่ตนมา และให้ตอบแทนคุณของสำนักเรียนเมื่อเรามีโอกาส นี่แหละเป็นเคล็ดลับและคาถามัดใจระหว่างครูกับนักเรียนที่ทำให้สำนักเรียนมีความสามัคคีและมีความเข้มแข็ง^{๒๓} ปัจจุบันหนังสือคู่มือเสริมการเรียนการสอนมีน้อยสมควรให้มีห้องสมุดสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมในแต่ละสำนักเรียน^{๒๔} ควรมีพาวเวอร์พอยท์ขึ้นข้อความที่สอนให้เห็นเหมือนกันทั้งห้อง แต่ละรูปก็ต้องมีหนังสือหรือตำราเรียนที่เป็นของตนเองด้วย นักเรียนที่แปลในหนังสือได้ อาจแปลได้เพราะเขียนไว้ ควรแปลในกระดานด้วย นอกห้องเรียนควรมีคอมพิวเตอร์และแผ่นซีดีที่เกี่ยวกับภาษาบาลีให้นักเรียนได้ดูด้วย โดยมีอาจารย์ควบคุมอีกครั้งหนึ่ง ประโยคไหนที่เน้น ควรทำตัวหนาๆ หรือเปลี่ยนสีอักษรให้แตกต่างจากข้อความอื่นๆ^{๒๕} ควรผลิตเอกสารและตำราประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้นหรือให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนและต้องปรับสำนวนให้เข้าใจง่าย น่าอ่าน และมีการให้นักเรียนเข้าห้องสมุดเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมด้วย ปัญหาอีกอย่างคือห้องสมุดของสำนักเรียนมีหนังสือไม่เพียงพอต่อการค้นคว้าหรือบางแห่งไม่มีเลย^{๒๖} สื่อการเรียนการสอนทุกวันนี้ถือว่ามีให้เลือกอยู่มากมาย แต่ก็ต้องมิงงบประมาณเพื่อหาซื้อมาให้แก่นักเรียนในชั้นนั้นๆ ถือว่าต้องใช้งบประมาณเหมือนกัน โดยเฉพาะหนังสือคู่มือซึ่งเป็นที่สนใจของนักเรียนเป็นจำนวนมาก แต่ราคาสูง ทำให้นักเรียนเองไม่มีกำลังที่จะซื้อ หากอาจารย์ผู้สอนสามารถจัดทำหนังสือขึ้นเองเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนภายในสำนักได้ ก็จะเป็นการประหยัดงบประมาณในด้านนี้ไปด้วย^{๒๗} การเรียนการสอนวิชาบาลีนั้นใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบไม่มากนัก แต่บาลีเน้นภาคปฏิบัติเน้นการท่องจำ การแปลหนังสือ การทำแบบฝึกหัดเป็นส่วนใหญ่^{๒๘}

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัฒนวิสุทธิ์ ทตฺตชีโว (เสียงแหลม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสองพี่น้อง, อ่างแล้ว.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติโกศล มหาปัญโญ (ช่างกลึงเหมาะ), อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ่างแล้ว.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีอรรถศาสตร์ มหาตฺโต (น้ำทิพย์), อาจารย์สอนบาลีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งที่ ๑, อ่างแล้ว.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระมหากว นาควโร (ศรีบุญเพ็ง), รองอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ่างแล้ว.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมโภชน์ สิริจันโท (หงษ์เวียงจันทร์), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดป่าเลไลยก์, อ่างแล้ว.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระมหาทศพร กิตติวฑฺฒโน (บุญถนอม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพรสวรรค์, อ่างแล้ว.

๕. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล

การจัดการประเมินผลในการเรียนภาษาบาลีนั้น ใช้วิธีแปลให้อาจารย์ผู้สอนฟัง และวิธีเขียนให้ตรวจ ระยะเวลาที่ใช้ในการวัดและประเมินผลนั้น ทำมาตลอดตั้งแต่เปิดเรียนจนกระทั่งสอบ วิธีวัดและประเมินผลในส่วนกลางนั้นถือว่าเป็นเกณฑ์ที่ยืดถือนาน และใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องปรับปรุงอะไร^{๒๙} ผลการเรียนจะเกิดมีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้นั้น ต้องเข้าใจกันระหว่างครูกับครูด้วยกัน คือหันหน้าเข้าหากันหันประสานความคิดให้สอดคล้องกันเป็นกัลยามิตรต่อกัน ไม่เอาความเห็นส่วนตัวเป็นเครื่องตัดสินใจ มีอะไรต้องปรึกษากัน ไม่กระทบกระทั่งกัน ให้เกิดความอดัดใจ ทั้งครูอาจารย์และศิษย์ ต้องลดมานะ ละทิฐิ ไม่ถือเขาไม่ถือเรา มีปัญหาต้องช่วยกันแก้ไขให้หมดไปโดยสันติวิธี ไม่เพิ่มปัญหาให้กับส่วนรวมและนักเรียน คิดว่าทุกรูปที่ทำงานมีความสำคัญเท่าเทียมกันเหมือนชาช้ายชาขว ล้วนแต่มีความสำคัญเสมอกัน น้ำใจของเจ้าสำนักเรียนและครูอาจารย์ ต้องเป็นกว่าลูกศิษย์ต้องหนักแน่นกว่าลูกศิษย์และต้องอดทนให้มากกว่านักเรียนมีใจกว้างยอมรับคำตำหนิคำชมของกันและกัน ไม่เห็นแย้งกันไม่เห็นต่างกันจนเกินขอบเขต ตั้งอยู่ในกรอบของความดีงามถ้าทำได้แบบนี้ นักเรียนอยู่ได้ ความรักและความเข้าใจกันจะช่วยลดปัญหาอุปสรรคสามารถสร้างประสิทธิภาพได้อย่างมั่นคง^{๓๐} การสอบแต่ละครั้งคณะกรรมการค่อนข้างเข้มและข้อสอบค่อนข้างยากทำให้นักเรียนสอบได้น้อยมาก ควรมีการสอบเป็นเทอมๆ เพื่อเป็นการเก็บคะแนนนักเรียน หรือเมื่อนักเรียนสอบได้ควรมีการให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่นักเรียน^{๓๑} ควรเลิกการได้ถามแบบของเดิม โดยการให้ผู้ตอบเดิมคำในช่องว่างให้เหมือนในตำราเรียน เพราะบางสำนักผลิตตำราใช้เอง โดยการดัดแปลงสำนวนใหม่ แต่คงความรู้ไว้เหมือนเดิม ควรถามถึงความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ มากกว่าการไล่แบบตามของเดิม เพราะบางช่วงบางตอนผู้สอบไม่ได้ท่องจำ เนื่องจากอ่านแล้วก็เข้าใจได้ เก็บหรือตัดคะแนนเก็บให้มากกว่าเดิมโดยเฉลี่ยเป็นร้อยละของข้อสอบ เกณฑ์เดิมน้อยไป^{๓๒} ควรให้มีการสอบเก็บคะแนนปีละ ๔ ครั้ง และน่าจะให้ ป.ธ. ๗-๘-๙ มีการสอบซ่อมบ้าง ผลการสอบออกมาแต่ละปีมีนักเรียนสอบได้น้อยมาก มีการใช้ค่าใช้จ่ายในการจัดสอบสูง แต่มีนักเรียนสอบได้

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ อโสโก (มกรางกูร), เจ้าสำนักโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๒, อ้างแล้ว.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิวัฒน์วิสุทธิ์ ทตฺตชีโว (เสียงแหลม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสองพี่น้อง, อ้างแล้ว.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติโกศล มหาปณฺโณ (ช่างกลิ้งเหมาะ), อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีอรรถศาสตร์ มหาตฺตโล (น้ำทิพย์), อาจารย์สอนบาลีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

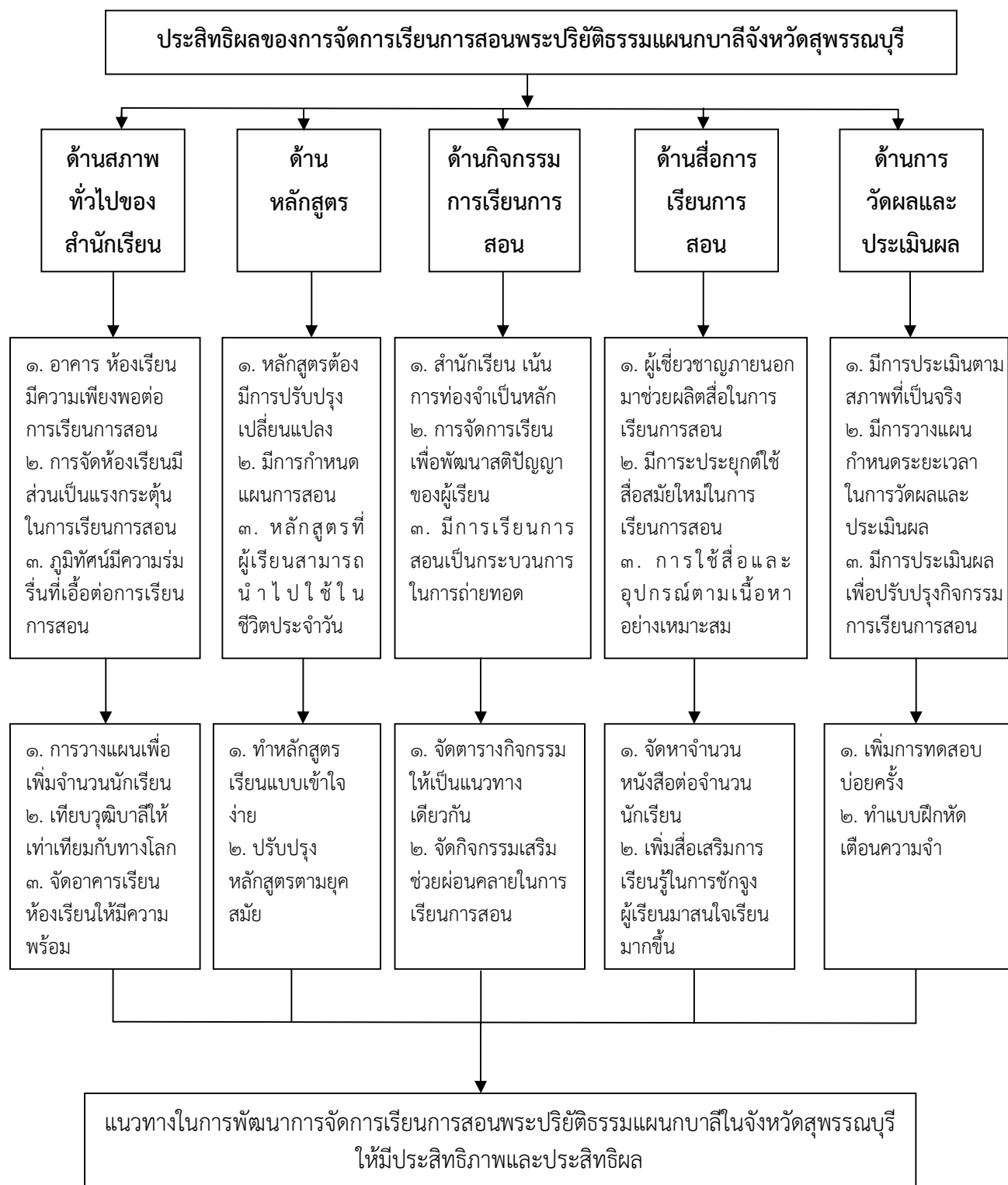
น้อย เป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า^{๓๓} การวัดผลประเมินผล ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นการรับรองภูมิความรู้ของผู้ศึกษาเป็นการวัดผลความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีด้วย แต่ก่อนวัดผลกันปีละครั้ง แต่ทุกวันนี้เปิดโอกาสให้ได้ซ่อมในชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๕ หากขยายไปจนถึง ป.ธ. ๙ ได้ ก็จะทำให้มีนักศึกษาภาษาบาลีที่สอบได้เพิ่มมากขึ้น^{๓๔} ผู้สอนควรออกแบบฝึกหัดให้ทำแล้วตรวจ และทำบ่อยๆ เพื่อเป็นการฝึกความจำ และให้พัฒนาปรับปรุงแบบฝึกหัดไปเรื่อยๆ จนความรู้แน่นพอ และสอบได้ในที่สุด ส่วนการจัดสอบควรมีการอบรมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนการสอบ^{๓๕}

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระมหากว นาควโร (ศรีบุญเพ็ง), รองอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๑, อ้างแล้ว.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมโภชน์ สิริจันท (หงษ์เวียงจันทร์), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดป่าเลไลยก์, อ้างแล้ว.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระมหาทศพร กิตติวิฑฒโน (บุญถนอม), เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพรสวรรค์, อ้างแล้ว.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge)

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีจังหวัดสุพรรณบุรี ๕ ด้าน คือ ๑) **ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียน** ในปัจจุบันจังหวัดสุพรรณบุรีมีสำนักเรียนน้อยจนถึงน้อยมาก มีครูสอนน้อย เจ้าสำนักเรียนที่สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนมีน้อย มหาเถรสมาคม ประกาศให้เป็นวาระแห่งศาสนามอบนโยบายให้เจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับชั้นสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนทุกๆ อำเภอ ถ้าหากมีการเทียบวุฒิการศึกษาในด้านบาลีแล้วในทางโลกที่เหมาะสมอย่างแท้จริงการศึกษาภาษาบาลีก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะมีบุคคลเข้ามาศึกษา ๒) **ด้านหลักสูตร** ปรับหลักสูตรใหม่ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน การใช้ภาษาที่เป็นปัจจุบันเน้นความเข้าใจให้สามารถนำไปใช้ได้จริง และพยายามทำความเข้าใจในรากศัพท์ภาษาอย่างชัดเจน การเรียนบาลีน่าจะสนุกทั้งครูและนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากๆ หลักสูตรบางเล่ม บางตอน ควรขัดเกลาใหม่ให้เป็นภาษาร่วมสมัย เข้าใจง่าย ๓) **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** สภาพแวดล้อมของแต่ละสำนักเรียนไม่เหมือนกัน จึงทำให้ตารางกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละสำนักไม่เหมือนกันไปด้วย การศึกษาภาคภาษาบาลีต้องมีเวลาอยู่ในห้องเรียนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓ ชั่วโมง นอกเหนือจากนั้นก็ต้องทำการท่องหลักสูตร นับว่าเป็นเรื่องที่หนักมากการมีสันทนาการในแต่ละวันจึงเป็นเรื่องที่สำนักเรียนให้ความสำคัญ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ผ่อนคลายหากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีเพื่อเกิดการกระตุ้น และจะได้ไม่เบื่อหน่ายในการเรียนแบบเดิมที่ซ้ำซากจำเจ ๔) **ด้านสื่อการเรียนการสอน** หนังสือคู่มือเสริมการเรียนการสอนมีน้อยสมควรให้มีห้องสมุดสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมในแต่ละสำนักเรียน ควรมีฟาวเวอร์พ้อยท์ขึ้นข้อความที่สอนให้เห็นเหมือนกันทั้งห้อง แต่ละรูปก็ต้องมีหนังสือหรือตำราเรียนที่เป็นของตนเองด้วย นอกห้องเรียนควรมีคอมพิวเตอร์และแผ่นซีดีที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีให้นักเรียนได้ดูด้วย ควรผลิตเอกสารและตำราประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้นหรือให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนและต้องปรับสำนวนให้เข้าใจง่าย น่าอ่าน และมีการให้นักเรียนเข้าห้องสมุดเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมด้วย และ ๕) **ด้านวัดผลและประเมินผล** การวัดผลประเมินผล ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นการรับรองภูมิความรู้ของผู้ศึกษาเป็นการวัดผลความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีด้วย แต่ก่อนวัดผลกันปีละครั้ง แต่ทุกวันนี้เปิดโอกาสให้ได้ซ่อมในชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๕ หากขยายไปจนถึง ป.ธ. ๙ ได้ ก็จะทำให้มีนักศึกษาภาษาบาลีที่สอบได้เพิ่มมากขึ้น ผู้สอนควรออกแบบฝึกหัดให้ทำแล้วตรวจ และทำบ่อยๆ เพื่อเป็นการฝึกความจำ และให้พัฒนาปรับปรุงแบบฝึกหัดไปเรื่อยๆ จนความรู้แน่นพอ และสอบได้ในที่สุด ส่วนการจัดสอบควรมีการอบรมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนการสอบ